

Thorvald Staunings 1. maj-tale

Taler

Thorvald Stauning
Statsminister

Dato

1. maj 1934

Sted

Fælledparken, København

- 1 Mange Aar er forløben siden vor første Majdemonstration herude, hvor den Gang var en nøgen Fælled, og endnu flere Aar siden Arbejderbevægelsens Pionerer for første Gang vovede sig ud med den røde Fane.
- 5 Det var en klasses Rejsning, der begyndte i 1871, det var det første Forsøg paa at ophæve Splittelsen, for at samle alle Arbejdere om fælles Opgaver, med March frem til samme Maal.

Arbejderbevægelsens Pionerer vilde ikke Diktatur, de anvendte ikke Vold, de
10 krævede Del i Livets og Kulturens Goder for det arbejdende Folk, men de ønskede netop Demokrati og Folkestyre i stedet for Godsejervælde og kapitalistisk Herredømme. Man søgte at slaa Pionererne ned, man søgte at hindre den Demokratisering, som var Maalet, men Arbejderne sejrede, fordi de holdt sammen i den Solidaritetens Aand, der besjælede de første Hundrede
15 Pionerer.

Nu møder en lille Gruppe for at anvise nye veje, Udsendinge fra en bestaaende Diktaturstat. De bekender, at de vil anvende Vold, de søger at terrorisere vore Møder, de æreskænder Socialdemokratiet og tilstræber en Splittelse af
20 Arbejderklassen til gavn for Reaktionen.

De stiller sig paa Lovløshedens Grund, de anerkender ikke bestaaende love eller lovlige Myndigheder, og naar de gribes i Voldsfærd, saa hylér de og fortæller, at nu gentager Historien sig, nu behandles de som hine Pionerer den 5. Maj 1872.

25 Nej og atter Nej, den Tale er falsk som de, der taler. Det er ikke en ny Klasserejsning, der slaas ned. Det er ikke Forsøg paa Samling, der gøres, det er tværtimod Forræderiets, Splittelsens Gerning der øves, naar Kommunisterne nu søger at gøre i Danmark hvad der lykkedes i Tyskland.

30

Her er en samlet Arbejderbevægelse, her er en kraftig Arbejderorganisation, her er et Socialdemokrati, der ved sidste Valg havde 660.000 Stemmer – 42 pCt. af alle Stemmer. Her er ingen ny Rejsning fornøden. Vil man ind paa andre Linier, vil man ændre Politik og Taktik, saa maa det ske i Organisationen, i Partiet – og de, der ikke vil det, er vore Modstandere.

Man taler om Enhedsfront, ja vel, den bestaar; hvis der er Arbejdere udenfor denne Front, er det dem, der maa slutte op.

Forræderens Splittelsesarbejde fører aldrig til Enhedsfront, men til Ødelæggelse af det Værk, der er bygget op, og til Tab af den Indflydelse, man har erhvervet.

Arbejderne har faaet Belæring fra Tyskland om Frugten af kommunistisk Splittelse, danske arbejdere vil sikkert bede sig fritaget for tyske Arbejderes Skæbne. Vi kan da forlade den Karrikatur af Klasserejsning, som Diktaturets Agenter præsenterer. – Jeg gentager: De Arbejdere, der ikke er med os, de er vore Modstandere.

Det er imidlertid ikke blot Forræderne, Marodørerne, som viser den nye Tid; paa talrige Omraader er udviklingen foregaaet, saa vi ser, at det er en anden By, ja en anden Verden vi befinder os i. Vi naaede ikke at faa lovfæstet Majdagens Evangelium 1 8 Timers-Dagen. Tiden har medført, at vi nu maa overveje, om vi ikke skal have 7 eller 6 Timersdagen for at faa Bugt med Arbejdsløsheden.

Men ser vi nærmere paa Samfunds-Udviklingen, saa lærer vi, at der er talrige Omraader, hvor alt er anderledes, ja at det gamle liberalistisk-kapitalistiske Samfundssystem er faldet sammen.

Tidens falske Profeter fabler om Demokratiets og Marxismens Fald, endskønt alle ved, at Marxismen endnu kun er Maalet og at Demokratiet endnu ikke er fuldt udviklet. Nej, det er den gamle Liberalisme, der gik til Grunde som Følge af kapitalistiske Udskejelser. Kapitalismens Verdenskrig paaførte Staterne kæmpemæssige Tab af Værdier og læssede uoverkommelige Byrder paa Folkenes Skuldre. Den økonomiske Krig førte selv de største og rigeste Lande frem til forstyrret og nedbrudt Pengevæsen. En formindsket Købeevne medførte voksende Arbejdsløshed, og saa forlod man Frikonkurrencens, Frihandelens og Liberalismens Veje. Afspærring, Selvforsyning og faste Handelsaftaler, det blev

70 Programmet for Stat efter Stat – og de smaa Stater maatte følge efter.

I principiel Henseende er der ikke megen Grund til Klage, i Virkeligheden er Planøkonomien en saa betydelig Tilnærmelse til vore Samfundsprinciper, saa det viser, hvor stærkt man har fjernet sig fra Liberalismen. Verdenshandelen sank til en tredjedel af sin gamle Værdi, Trafik og Produktion lammedes, og store Omlægninger maatte foregaa. De sidste fem Aar har været præget af denne Udvikling, hvis første Følge naturligvis var den alvorlige Krise i de Erhverv og Lande, der var afhængige af Verdenshandelen. Derfra kom Landbrugskrisen med for lave Priser og for lille Afsætning i forhold til Produktionen – og derfra kom Arbejdsløsheden i vort som i andre Lande.

Landbrugets Eksportværdi er gaaet ned fra 1400 Mill. aarlig til 812 Mill. i 1932. Og deraf følger atter, at landet ikke har betalingsmidler til den Mængde fremmede Varer, som tidligere købtes i Udlandet. For nogenlunde at bevare en Værdi i de danske Penge maa der være Balance mellen Indkøb i Udlandet og Salg til Udlandet; hvis vi køber mere end vi sælger, bliver der Gæld, og saa trykkes være Penges Værdi ned, og Varepriserne vil stige.

Der kom saaledes til at foreligge mange store problemer, og Statsmagten fik Opgaver, der før var ukendte. De Stater, der skal købe Landbrugsvarer, kræver nu under den ændrede Politik, at Sælgeren skal garantere visse Indkøb til Gengæld, og derfor er fri Handel i Virkeligheden blevet meget begrænset.

Staten har efter Landbrugets Ønske etableret Planøkonomi. Ved Lov etableres Regulering af Svineproduktion, af Kødproduktion og af Kornhandel. Og for at sikre Opretholdelse af Produktion – og dermed Varer og Beskæftigelse – har man maattet lægge Afgifter paa Korn og Smør og naturligvis ogsaa paa Margarine for at sikre Afsætningen af Smør. I forvejen er der sat Priser paa sukkervarer og færdigt Sukker, paa Kartoffler, Kartoffelmel og Sprit, og Formaalet er overalt at sikre Produktion, Afsætning, saa der kan betales Løn for Arbejdet, og størst mulig Beskæftigelse.

Men Betingelsen for at kunne afsætte for 800 Mill. Kr. Landbrugsprodukter er at Handelen reguleres, og videre følger ogsaa deraf visse Indgreb i den industrielle Produktion. Det bestemmes ved et statsorgan, i hvilken Udstrækning Varer maa indkøbes i de forskellige Lande, og Handelsstanden har i stor Udstrækning maattet overføre sine Indkøb fra ét land til et andet Land, alt

110 under Hensyn til de krav, der stilles os, og til de Handelsaftaler, Staten har
maattet indgaa, Fabriker, der plejede at indføre Raastoffer: Kul, Olie o.s.v. fra ét
Land, maa nu ofte tage Varerne fra et andet Sted – endda uden Hensyn til
Prisforskel, fordi det afde nævnte Grunde er nødvendigt.

115 Man kan synes om eller ikke synes om dette System, det er nu en Gang det, man
maa følge, hvis man vil have Adgang til Markedet. Men naturligvis fører denne
Planlæggelse, Forpligtelser med sig, og det gælder ikke alene Arbejdsgivere,
Handlende og Landmænd, et gælder ogsaa Arbejdere thi de har ogsaa Interesse i,
at deres Arbejde kan afsættes. Naar andres Frihed begrænses som nævnt, kan en
120 mindre Arbejderdergruppe naturligvis ikke have Frihed til at forstyrre hele
Systemet og ødelægge den Afsætning, hvorom Aftale er truffet. Det var disse
Forhold, der gjorde Statens Indgriben i Slagterikonflikten til en uafviselig
Nødvendighed, og det bliver nødvendigt, at alle lærer, hvad de ændrede
Verdensforhold medfører.

125 Hvis vore Leveringer af Flæsk til Udlandet var ophørt, var andres Leverance
blevet sikret. Blot en eller et par Dages Standsning umuliggjorde Levering af det
Kvantum, Staten har paataget sig, og derefter vilde Halvdelen af
Slagteriarbejderne været overflødige, i hvert Fald indtil man en Gang i
Fremtiden kunde faaet oparbejdet Markedet for den nu aftalte Levering. Det
130 kan under de nu indtraadte Forhold ikke være tilfældige Grupper af
Befolkningen, hverken Grosserere eller Købmænd eller Arbejdere, der øver
afgørende Indflydelse på Pengevæsen og Handelsforhold, der angaar hele
Samfundet. Men dette Indgreb i Fortids liberale Vilkaar er næppe af saa stor
Betydning som Værdien af at sikre Produktion, Afsætning og Beskæftigelse.

135 I de sidste 4-5 Aar er Økonomi og Politik blevet koblet sammen ved de store
Magters Indgriben, og vi er da stillet overfor de samme Opgaver.

140 Handelsforhold, Pengevæsen, Produktion, og international Omsætning er lagt
ind i en vis Plan, som efterhånden følges af alle Stormagter. Ganske uden
Hensyn til politiske Forhold er Afspærring, Selvforsyning og Plan i Økonomien
blevet alle Staters Program. Amerika, Rusland, Tyskland, England, Frankrig,
Italien, Lande med Diktatur eller Demokrati, med konservativ eller liberal
Styrelse, alle følger den samme Linie og vil gøre det længe. De smaa Stater har
145 ikke frit Valg, vi maa følge i samme Spor, og naar Omlægning saa foregaar
saaledes som det er sket med Hensyn til Produktion, Pengevæsen,

Laaneforhold, Omsætning imellem Landene o.s.v., saa kan Staternes indre
Organer og Staternes Politik ikke forblive uberørte. Naar de store økonomiske
150 Organer omlægges og føres bort fra frie Kræfter til Planmæssighed, saa kan
Landenes Organisationer ikke undgaa at tage Hensyn til Udviklingen. Vor
Politik maatte omlægges efter de nye Forhold, og saavel Arbejdsgivernes som
Arbejdernes Organisationer maa ogsaa tage Hensyn til de Samfunds-Interesser,
155 følge Ruslands Eksempel, hvor al privat Produktion og Handel og alle Strejker
er forbudt. Vi har Omraader, der endnu kan overlades det frie private Initiativ,
men der er ogsaa Omraader, som ikke mere er frie, som berører Aftalerne med
Udlandet og vore egen Beskæftigelses-Interesser, og her er en ny Indstilling
nødvendig. Vi har i disse Aar set store Dele af Landbruget paa Afgrundens
160 Rand, og Staten er blevet paakaldt af de samme Mennesker, der før talte
foragteligt om Statsstøtte for Arbejdsløse. Vi har af Hensyn til alles Interesse i
Produktionens Opretholdelse bragt betydelige Ofre til det Landbrug, der for
syv Aar siden jublede, da Madsen-Mygdal tog Understøttelsen fra de
Arbejdsløse. Vi har ikke taget Hævn, men vi har vist Samfundssind samledes
165 som ansvarsbevidste folk vil gøre det. Vi har endvidere anlagt en Politik, der
ogsaa tog Hensyn til andre end Landmænd, og enhver, der vil, kan se Forskellen
paa disse Aar og Venstres Regeringsaar med konservativ Bistand.

Siden Oktober 1931 er der, udover Statens Bidrag til
170 Arbejdsløshedsforsikringen, anvendt 130 Mill. Kr. til Støtte for Arbejdsløse. Vi
ved det alle, at der desuagtet er megen uforskyldt Nød, og den afhjælpes kun ved
Arbejde. Derfor har en vigtig side af vor Politik ogsaa været rettet imod maalet:
at skaffe Beskæftigelse.

175 Ved Kriselovgivningen er betydelige midler sat ind i produktivt Arbejde.
Byggevirkksomheden, som var lammet i 1932, er atter i Gang. og store offentlige
Arbejder, Vejanlæg, Brobygning, Skibsbygning, Modernisering af Jærnbaner og
meget andet er forceret frem ved hjælp af en Indsats i disse Aar paa 500 Mill. Kr.

180 Ved Hjælp deraf er arbejdsløsheden formindsket. Der er nu 50-60.000 flere i
Arbejde end paa samme tid forrige Aar, og denne udvikling maa fortsættes.
Udvandring er ophørt paa Grund af Afspærring, Arbejdstilladelse kan ikke faas i
fremmede lande, og fremmede Produkter holdes i høj Grad ude ved Told eller
Forbud. Enhver Nation maa søge at klare sig selv, og det er det, vi ogsaa er i Færd
185 med. Det er muligt, at yderligere Indgreb bliver fornødne for at faa Bugt med

arbejdsløsheden, maaske maa Arbejdet deles ved Hjælp af 7 eller 6 Timers
arbejdsdag; og dette viser iøvrigt ogsaa, hvorledes vi har fjernet os fra det
Udgangspunkt, vi havde i 1891, da Arbejdstiden var 10-12 Timer, og Kravet om
190 8 Timers-Arbejdsdag fremkaldte voldsomme Overfald paa Arbejderne i den
konservative Presse.

Saaledes viser alt, at det politiske Liv har Bud til alle Sider. Det er navnlig
nødvendigt for Arbejderklassen at Følge med i Tidens politiske udvikling og at
195 bevare den Enhed i politisk Optræden, der hidtil har givet positivt Udbytte.

Den Rejsning, der begyndte i 1872, har samlet Arbejderklassen, og hvis denne
Samling bevares, saa kan arbejderklassen ikke fortrænges af de reaktionære
Kræfter.

200

Der er vilje nok til at knægte Arbejderne paany, og Marodøren staar rede til at
falde sine egne i Ryggen. En Strøm af nye slagord lyder: Enhedsfront,
Ensretning, Nationalsocialisme, revolutionær Samling og meget andet. Det er
kun slagord.

205

Arbejdernes Enhedsfront skal ikke skabes ved slagsmaal og Diktatur. Den er
skabt, og den skal bevares ved Organisation og Solidaritetsvilje, men paa
Folkestyrets Grund.

210 De nye Bevægelser med Knipler, Kæbestød, Skældsord og Trusler stemmer ikke
med den Kultur, hvortil danske Arbejdere er naaet ved eget Arbejde. Det eneste,
der duer, er demokratisk Organisation, socialdemokratisk Politik og
Sammenhold mellem alle Smaafolk i By og paa Land. Den Position og
Indflydelse, som Arbejderklassen har opnaaet, kan aldrig tabes, hvis
215 Arbejderklassen selv vil afværge det.

Reaktionen er paa Færde, den benytter alle midler. Landmændenes
halvrevolutionære Garde, Kommunisternes Bestræbelser for at drive Arbejderne
ud i Gadekampe og ulovlige Strejker og Nazisternes løgnagtige Angreb er
220 altsammen Led i Bestræbelserne for at nedbryde Demokratiet og dermed den
Stilling, som det arbejdende Folk er naaet til.

Venstre og Højre stræber efter at gengive Privatkapitalen, det Bankvæsen, hvis
Demokratisering er begyndt. Ikke for at styrke Staten, men for at styrke

Privatkapitalen. Under Uvilje og Modstand har man givet de Love, der skal sikre Ro og Orden i Samfundet, og paa usømmelig Maade søger man at hidse Befolkningen op imod Landets Love og lovlige Myndigheder.

230 Det er alt sammen Tegn paa Reaktionens Forsøg paa at skaffe sig Magt igen. Vi har oplevet Reaktionens Sejre i 1920 og i 1927-28, vi kan huske, at disse Sejre maatte betales dyrt af Arbejderne igennem Nedskæring og Omsorg for Kapitalismens frie Kræfter. Nu er Nedskæring afværget i 5 Aar, og meget er bygget op trods Modgang og Krise, og nu staar Reaktionen med sine
235 Haandlangere rede til at bryde frem paany.

Lad os igen i Dag give det Løfte, at det skal ikke ske!

240 Der er mange Tegn til Bedring i dette frembrydende Foraar, vi kan fortsætte Arbejdet og Fremgangen, naar Folket er med i Arbejdet. Lad os afvise alle, der vil Terror og Diktatur. Lad os bevare det Sammenhold, der var en Stolthed for danske Arbejdere.

245 Paa Folkestyrets Grund skal Arbejdet for det nye Samfund gøres. Ved Folkestyret sikres hele Folket Medbestemmelsesret og Selvstyre, lad aldrig dette Gode blive os berøvet.

250 Staa fast og hold sammen om Organisation og Politik – saa tjenes først og fremmest det arbejde Folks sande Interesser.

Kilde

Rigsarkivet: Statsministeriet Thorvald Stauning, Embedsarkiv. 1929-1942 (0001+M01). Taler, artikler med videre.

Kildetype

255 Maskinskrevet manuskript

Tags

1. maj-tale, Socialdemokratiet

URI

260 <https://www.dansketaler.dk/tale/thorvald-staunings-1-maj-tale-1934>